

Život generala Kraljevine Jugoslavije u Hrvatskoj - Panta Draškić u Varaždinu

Vladimir Huzjan
Zavod za znanstveni rad HAZU u Varaždinu
vhuzjan@hazu.hr

Primljeno: 25. 11. 2012.
Prihvaćeno: 05. 12. 2012.
Izvorni znanstveni rad /
Original scientific paper
UDK 929:94(497.1)

Sažetak

Radi neslaganja s generalom Petrom Živkovićem, osobom koja je imala velik utjecaj na kralja Aleksandra, general Panta Draškić premješten je u Hrvatsku te je svoj prvi službeni kontakt s Varaždinom ostvario 1927. godine. U Varaždin je došao s obitelji te je uz redovne vojničke obaveze, sudjelovao i u društvenom životu grada. Aktivno je podupirao rad onih varaždinskih organizacija koje su promovirale integralno jugoslavenstvo, ali i karitativne organizacije. Nakon što se Draškić i u Varaždinu opravdano sukobio s osobama koje su uživale veliko povjerenje P. Živkovića, uslijedio je u ljeti 1931. novi premještaj kada je trajno napustio grad. Njegov slučaj je zanimljiv i stoga jer su mu oproštajnu večeru organizirala lokalna varaždinska društva koja nisu promovirala unitarističku ideju jugoslavenstva, već su u svom nazivu i dalje nosila Hrvatsko ime. Može se pretpostaviti kako su suvremenici poštovali Pantu Draškića jer s njim nije bio zabilježen niti jedan izgređ, a sam je očito poštovao zajednicu u kojoj je živio. Istovremeno na oproštajnoj večeri nitko od vodećih ljudi grada nije bio prisutan što je sam Draškić potvrdio u svom dnevniku. Vjerojatno se nisu htjeli zamjeriti P. Živkoviću i na taj način ugroziti svoje političke pozicije. O ovoj temi će se vjerojatno moći više saznati daljnjim arhivskim istraživanjem te možda objavom preostalog djela Draškićevog dnevnika.

Cljučne riječi: *Varaždin, Panta Draškić, general, Jugoslavija, kralj Aleksandar, voj-ska*

Uvod

Pješadijski brigadni general Panta Draškić (Užice, 1881. – Beograd, 1957.) boravio je u Varaždinu od 1927. do 1931. godine kao zapovjednik Savske pješadijske brigade vojske Kraljevine Jugoslavije. Prema do sada dostupnim podacima, u razdoblju od 1918. do 1941. Draškić je bio jedini visoki vojni zapovjednik u Varaždinu za kojeg je građanstvo organiziralo oproštajnu zabavu na kojoj su prisustvovala i hrvatski opredijeljena lokalna civilna društva. Generali vojske Kraljevine Jugoslavije, posebice oni koji su sudjelovali u I. svjetskom ratu, poput Draškića, imali su visok društveni ugled, visoke plaće i mirovine, a tijekom aktivne službe mogli su koristiti

vojni ili državni stan ili čak izdvojeni dio vojarne. Prednost pri dobivanju većih stanova imali su generali s obitelji, a Draškić je sa suprugom Emilijom imao dva sina i tri kćeri koji su pohađali školu u Varaždinu. S obzirom na svoju društvenu poziciju, generali su uvijek živjeli u bogatijem djelu grada u kojem su služili, a na raspolaganju su katkad imali vozača i službeni automobil.

Vrijeme koje je Draškić proveo u Varaždinu podudara se s ozbiljnom političkom situacijom u Kraljevini Jugoslaviji. S obzirom na neriješeno nacionalno i agrarno pitanje, stalne pritiske za reviziju tzv. Vidovdanskog ustava, teških političkih višegodišnjih prepucavanja, te na kraju ubojstvom hrvatskih zastupnika u Narodnoj skupštini, kralj Aleksandar je 6. siječnja 1929. proglasio osobnu diktaturu i preuzeo izvršnu, zakonodavnu i sudsku vlast. Od tada je raspuštena Narodna skupština, zabranjen je rad političkih stranaka i nacionalnih oznaka, uvedena je cenzura, a promovirana je ideologija integralnog jugoslavenstva.¹

Na kraju uvodnog djela treba spomenuti kako se izvori korišteni za izradu ovoga rada nalaze u neobjavljenom drugom djelu dnevnika *Moji memoari* Pante Draškića koji se čuvaju u arhivu Srpske akademije znanosti i umjetnosti, zatim u Gradskom muzeju Varaždin, objavljenoj literaturi i lokalnom tisku. Što se tiče tiska, podataka nema mnogo, ali ono što postoji nastalo je većim djelom u vrijeme spomenute diktature kralja Aleksandra kada se provodila centralizacija, unitarizacija i medijska cenzura. Stoga poetski napisi u varaždinskim novinama o snazi vojske, odanosti građanstva Kralju i osobinama Draškića, a koji su u tekstu navedeni, zanimljivi su sa stajališta propagande koja ocrtava prostor i vrijeme te se trebaju uzeti s rezervom.²

Tko je bio general Draškić?

Panta Draškić u Balkanskim ratovima bio je zapovjednik 6. pješadijske pukovnije 1. poziva, a od 1913. (kada je unaprijeđen u *majora* i 1915. u

¹ O razdoblju vladavine kralja Aleksandra u Hrvatskoj vidi više u: Rudolf HORVAT, *Hrvatska na mučilištu*, Zagreb, 1942., Ferdo ČULINOVIĆ, *Jugoslavija između dva rata*, knjiga I., Zagreb, 1961., Ljubo BOBAN, *Maček i politika HSS*, Liber, Zagreb, 1974., Bogdan KRIZMAN, *Vanjska politika jugoslavenske države 1918 – 1941*, Školska knjiga, Zagreb, 1975., Ivo BANAC, *Nacionalno pitanje u Jugoslaviji. Porijeklo, povijest, politika*, Zagreb, 1988., Josip HORVAT, *Politička povijest Hrvatske*, II. dio, August Cesarec Zagreb, Zagreb, 1989., Svetozar PRIBIČEVIĆ, *Diktatura kralja Aleksandra*, Zagreb, 1990., Hrvoje MATKOVIĆ, *Suvremena politička povijest Hrvatske*, Zagreb, 1993., Hrvoje MATKOVIĆ, *Povijest Jugoslavije (1918. - 1991.)*, Hrvatski pogled, Zagreb, 1998., Dušan BILANDŽIĆ, *Hrvatska moderna povijest*, Zagreb, 1999., Ivo GOLDSTEIN, *Hrvatska povijest*, Zagreb, 2003. i drugo.

² Uz gore navedene ustanove, zahvalnost pri istraživanju dugujem i praunuci generala Ivi Draškić Vičanović te dr. sc. Mile Bjelajcu koji je predao na uvid neobjavljeni dio rukopisa Pante Draškića, a koji govori o vremenu provedenom u Varaždinu.

potpukovnika) do 1917. radi kao *ordonans* ili pobočnik regenta Aleksandra. Radi članstva u organizaciji Crna ruka, na solunskom frontu razgovaralo se o njegovom uklanjanju iz vojske, ali to se nije dogodilo. Od 1917. bio je zapovjednik dobrovoljačkog *bataljuna* Moravske divizije, a od 1918. zapovjednik 1. *bataljuna* 1. pješadijske pukovnije Jugoslavenske divizije. Na tom ga je položaju pred kraj rata rasprsnuta granata teško ranila u čelo gdje je doživotno imao ožiljak. Nakon rata aktivno je nastavio vojnu karijeru te je 1920. postao *pukovnik* i član komisije za razgraničenje s Italijom, a prvu službenu vezu s Varaždinom uspostavio je 10. veljače 1927. kada je postao zapovjednik Savske pješadijske brigade. Brigadnim generalom postao je 1928. godine, a nakon odlaska iz Varaždina u Zaječar, postao je 1932. pomoćnik zapovjednika Savske divizijske oblasti. Od 1935. do umirovljenja 6. rujna 1936. radio je kao *šef Kancelarije ordena*.

U drugom svjetskom ratu bio je ministar rada u vladi Milana Nedića (1878. – 1946.), a Kraljevska vlada u Londonu oduzela mu je radi toga čin. U rujnu 1943. ilegalno je surađivao s Dragoljubom Mihailovićem (1893. – 1946.) - postao je član Odbora za koordinaciju rada s Bugarima. Radi toga je uhapšen i odveden u njemački logor Osnabrück. U Jugoslaviju se vratio u kolovozu 1945., a zbog suradnje s D. Mihailovićem i M. Nedićem osuđen je na tri godine zatvora. Nakon puštanja na slobodu nije dobio mirovinu te se financijski uzdržavao prevođenjem. Umro je u Beogradu 1957. godine.³ Tijekom vojničke karijere, a za iskazanu hrabrost, Draškić je odlikovan Karađorđevom zvijezdom IV. stupnja s mačevima te Karađorđevom zvijezdom IV. stupnja bez mačeva, zatim Bijelim orlom III., IV. i V. stupnja te Bijelim orlom V. stupnja s mačevima. Odlikovan je i sa Svetim Savom II. i IV. stupnja, Jugoslavenskom krunom III. stupnja, francuskim ordenom Legije časti te poljskim Polonia restituta IV. stupnja. Od medalji je primio srpsku zlatnu Medalju za hrabrost, zatim Medalju za vojničke vrline te Albansku spomenicu. Dio navedenih predmeta ne vidi se na fotografiji portreta u poglavlju Prilozi.⁴

Dolazak i boravak u Varaždinu

U Draškićevo vrijeme Varaždin je bio i vojnički grad u kojem je bilo smješteno nekoliko vojarni - *Kralja Petra I. Osloboditelja* (u kojoj je bilo sjedište 36. *pešadijskog puka Jelačića*, danas Studentski dom) s obližnjom

³ Mile S. BJELAJAC, *Generali i admirali Kraljevine Jugoslavije 1918. – 1941. Studija o vojnoj eliti i biografski leksikon*, Institut za noviju istoriju Srbije, Beograd, 2004., str. 146.

⁴ "Odlazak generala gospodina Pante Draškića", *Varaždinske novosti*, 14. svibnja 1931., str. 2. Vidi fotografiju u prilogu.

Vojnom pekarnicom i slagalištem, zatim vojarna *Kralja Aleksandra I. Ujedinitelja* (u kojoj je bila *Artiljerijska kasarna*, danas stanbeno naselje), zatim vojarna *Kraljevića Tomislava* (ranije *Vojvode Mišića* u Optujskoj ulici) s vojnom bolnicom te na kraju vojarna *Zrinjski* (danas Glazbena škola) s posebnim upravnim odjelom *Komande mesta Varaždin* i nedalekim *Vojnim okrugom*. Draškić je prvu službenu vezu s Varaždinom uspostavio 10. veljače 1927. kao pukovnik kada je postao zapovjednik Savske pješadijske brigade. Kao vojnik podržavao je rad onih društava u Varaždinu koja su poticala državno jedinstvo i jugoslavenstvo. Kao predsjednik *Svečanospnog odbora za jugosokolski naraštajski slet u Varaždinu* Draškić je u lipnju 1929. razaslao nekoliko stotina poziva za pristupanje toj organizaciji, a kao svojevrsnu opoziciju i medijsko podbadaње, komentator u lokalnim novinama *Narodno Jedinstvo* je zapisao: "Uvjereni smo, da će g. general jednako postupati u interesu narodne manifestacije i starodrevnog našeg hrvatskog Varaždina - kako sam veli u svom pozivu - i onda, kada će mjeseca kolovoza (1929.) u Varaždinu biti župski slet hrvatske sokolske župe Magdićeve."⁵ Nakon smrti Stjepana Radića (1871. – 1928.) lokalne novine raspisale su se o sudbini Hrvata u Kraljevini S. H. S. i hoće li se uopće moći braniti jer je hrvatskim vojnicima radi mjere opreza navodno oduzeto oružje. Draškić je odgovorio: "Nije istina da su nakon atentata na hrv. narodne zastupnike oduzete puške svim Hrvatima u cijeloj državi S. H. S. koji služe aktivno u vojsci, već je naprotiv istina, da ni jednom Hrvatu u vojsci nije njegova puška oduzimana, nego su oni i nakon poznatih događaja u Narodnoj Skupštini vršili svoju dužnost, kao i uvijek, sa oružjem. Zbog ovakovog zlonamjernog iznošenja neistina, kojim se putem štampe podstreče na mržnju protiv vojske, odgovorni je urednik *Narodnog Jedinstva* tužen sudu."⁶ Draškić je u Varaždinu bio član i *Narodne odbrane*, a u posebnim situacijama – poput one kada je kralj Aleksandar (1888. – 1934.) po svom zastupniku bio kum 10. djetetu vidovečkoj obitelji Zavrtnik, održao je prigodni govor o važnosti narodne sloge, jedinstva zemlje i općenito jačanju Jugoslavije.⁷ Draškić je sudjelovao i u svim javnim proslavama koje su organizirane u Varaždinu poput Dana ujedinjenja 1. prosinca ili rođendana kralja Aleksandra 17. prosinca. Posebno su se slavile vojne obljetnice poput one 15. rujna kada se obilježavao proboj Soluskog fronta u čijim je ratnim sukobima i sam sudjelovao. Vojska je često organizirala časničke plesne zabave na koje je bilo pozvano građanstvo, a novac je od prodaje ulaznica išao lokalnim dobrotvornim ustanovama. Tako je i *Siromašna školska mladež*

⁵ "Svečanospni odbor", *Narodno Jedinstvo*, 6. lipnja 1929., br. 23, str. 2.

⁶ "Srbijančice", *Narodno Jedinstvo*, 30. kolovoza 1928., br. 35, str. 4.

⁷ "Njegovo Veličanstvo Kralj Aleksandar kumuje seljačkom djetetu. Narodno slavlje u Vidovcu", *Varaždinske novosti*, 26. ožujka 1931., str. 1, 2.

Prehrane zahvalila Draškiću što je besplatno ustupio vojnu glazbu za njihovu priredbu.⁸

Na dan proslave rođendana prijestolonasljednika Petra II. (1923. – 1970.), 6. rujna 1930., kralj Aleksandar predao je nove pukovnijske zastave jugoslavenskim pukovnijama, pa tako i varaždinskom 36. pješadijskom puku Jelačić. Zastava je u Varaždin stigla 9. rujna i pritom je organizirana velika proslava. Grad je bio okičen jugoslavenskim zastavama, a na današnjem Kapucinskom trgu održana je primopredaja. Zapovjednik 36. p. p. Jelačić pukovnik Lav Rupnik (1880. – 1946.) održao je govor okupljenima o važnosti snage vojske, jačanju Jugoslavije i odanosti kralju, a Draškić je svoj govor slične domoljubne tematike završio s ohrabrenjem vojnicima: “(...) Starajte se junaci, da sačuvate i uzdignete slavu novih zastava časnom, odanom i požrtvovnom službom našem Kralju i našoj velikoj Domovini!”⁹ Nakon toga je Draškiću 10-godišnja djevojčica predala buket cvijeća i održala pripremljen propagandni govor u kojem je spominjala duh Ivana Kukuljevića Sakcinskog (1816. – 1889.) i Vatroslava Jagića (1838. – 1923.) koji se raduju “(...) kad vide našu zastavu u junačkoj ruci prvog gradjanina ovoga grada, u Vašoj, gospodine Đenerale”.¹⁰ Nakon toga odsvirane su sve tri himne (srpska, hrvatska i slovenska) i ispaljen je počasni plotun. Kako su ove izjave preuzete iz tiska, čitatelju ukazujem na oblik organizirane medijske propagande kakav se primjenjivao u Kraljevini Jugoslaviji i plasirao u javnost za vrijeme diktature.

Odlazak iz Varaždina

Nakon što je na tzv. drugom solunskom procesu 1918., u kojem se raspravljalo o navodnoj homoseksualnosti generala Petra Živkovića (1879. – 1947.), Draškić kao svjedok ponovio priče koje je čuo o njemu i nije se ogradio od njih ili ih demantirao.¹¹ Živković mu to nije oprostio, posebno kada je u vrijeme diktature kralja Aleksandra bio predsjednik vlade te ministar unutarnjih poslova, vojske i mornarice. Draškić je svojevremeno prenio informaciju kralju Aleksandru da Živković radi na navodnom rušenju monarhije, a zbog toga je iz Beograda prebačen u Maribor, pa 1927. u Varaždin. Upravo je zbog sukoba s osobama u Varaždinu koje su bile od povjerenja generala Živkovića, Draškić 1931. žurno premješten u Zaječar.

⁸ “Zahvala”, *Narodno Jedinstvo*, 16. svibnja 1929., str. 2.

⁹ “Velika svečanost prigodom predaje jugoslavenske zastave 36. peš. puku *Jelačić* u Varaždinu”, *Varaždinske novosti*, 11. rujna 1930., str. 1.

¹⁰ Isto, str. 2.

¹¹ Panta DRAŠKIĆ, *Moji memoari*, ur. Dušan T. Bataković, Srpska književna zadruga, Beograd, 1990.

Tamo je 3. lipnja te godine preuzeo mjesto zapovjednika pješadije Timočke divizijske oblasti. Draškić je toliko brzo premješten iz Varaždina da se i kralj Aleksandar iznenadio posjetivši grad par dana kasnije upitavši: "A gdje je Panta?"¹² Dok je Draškić kasnije služio u Zaječeru, primio ga je Kralj u audijenciju te mu je privatno objasnio svoje viđenje razloga premještanja iz Varaždina. U svojim sjećanjima je zapisao Kraljev odgovor: "Pa Vi ste tamo premešteni po potrebi službe, odgovorio je on uz maliciozno smeškanje."¹³ Tada mu je ponuđeno da se vrati u Varaždin, ili negdje drugdje u Hrvatsku, a Draškić je odabrao Zagreb. S Draškićem su iz Varaždina preseljena i dva njegova bliska suradnika: *generalštabni pukovnik* i zapovjednik 36. p. p. Jelačić L. Rupnik koji je imenovan za v. d. načelnika *štaba III. armije* u Skoplju, te *komandant diviziona kapetan I. klase* Milan Vlah koji je premješten u Mostar.

Draškić je svoja sjećanja zapisao, no ona su tek 1990. objavljena pod nazivom *Moji memoari*. U vrijeme pisanja ovoga rada objavljen je dio rukopisa (do 1919.), dok razdoblje života koje je proveo u Varaždinu, i ono kasnije, još nije objavljeno. Draškić je zapisao razne osobne opservacije npr. za grofa Bombellesa kaže da mu je država darovala pet milijuna dinara jer je otkupila prugu Vinica – Varaždin koja tada praktički više nije ni postojala.¹⁴ Zanimljiv je njegov opis sukoba s varaždinskim vojnim doktorom Martinom Prelogom, prijateljem P. Živkovića, koji prema riječima tadašnjeg zapovjednika 36. p. p. Jelačić, pukovnika Haglijana, "(...) neuredno dolazi i labavo vrši službu."¹⁵ Draškić navodi kako je Prelog u pijanom stanju vikao "Živjela republika" i "Prasac je svaki onaj ko ovde živi, a nije Hrvat."¹⁶ Radi tog ponašanja i drugih primjedbi, Draškić ga je razriješio dužnosti. Par mjeseci kasnije Prelog je primio orden Jugoslavenske krune, a kako Draškić piše cijeli je Varaždin pričao o tom navodnom skandalu. "Uspio sam dobiti predmet jer je podpadao pod vojni sud budući je delo učinio za vreme vojne službe (civilni ga nije htio tjerati jer je dobio u međuvremenu orden). U varoši je nastala prava uzbuna. Svi ljudi su bili na mojoj strani, osim par pristalica nove Perine stranke (dr. Engelhart, Dragutin Perko i još 2 – 3 čoveka koji su u ono vreme žarili i palili, te time ozlojeđivali narod. Karlo Kovačević (je) odmah sastavio deputaciju koja je otišla P. Ž. (P. Živ-

¹² Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti, 14.211, rukopis memoara, knjiga II. Napomena: ispis dr. sc. Mile Bjelajac prema originalu, str. 7. Više o posjeti kralja Aleksandra Varaždinu vidi u: Vladimir HUZJAN, "O primjerima projugoslavenski orijentirane varaždinske gradske uprave prema kralju Aleksandru I. Karadorđeviću", *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, br. 21, Zagreb – Varaždin, 2011., str. 219. – 251.

¹³ Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti, 14.211, rukopis memoara, knjiga II. Napomena: ispis dr. sc. Mile S. Bjelajac prema originalu, str. 7.

¹⁴ Isto, str. 2.

¹⁵ Isto, str. 7.

¹⁶ Isto, str. 7.

koviću) u Bg (Beograd). Deputacija je optužila mene, da održavam veze sa opozicijom, da sam i sam opozicioner, i da bi me što pre trebalo ukloniti iz VŽ (Varaždina). (...) da sam ja veliki prijatelj dr. Krizmana i drugih opozicionara, čak i dr. Mačeka. Na to je Pera uputio na moju adresu jednu prostačku psovku dodavši: Znam ja njega, nije u pitanju g. Krizman već gdja Krizman. Kod njega suknja vodi politiku.”¹⁷

Nakon sukoba s prijateljima P. Živkovića u Varašdinu, donijeta je odredba o preseljenju, a vodeće osobe gradskih društava započeli su pripremati oproštajnu večeru. Ista je održana 20. svibnja 1931. u Grand Hotelu Novak kojoj su prisustvovali predstavnici vojske, građanstva, crkve te cijelog niza društava od kojih većinu nabrajam jer svjedoče o aktivnom društvenom životu Varašdina 30-ih godina 20. stoljeća: “Narodna odbrana, Jugoslaven-ska matica, Jadranska straža, Udruženje rezervnih oficira, Sokolsko društvo, Sokolska župa, Narodna čitaonica, Društvo za podupiranje ubogih učenika pučke škole, I. varašdinsko potporno društvo za bolesnike, Kraljevska uniformirana i naoružana građanska četa, I. hrvatsko dobrovoljno vatrogasno društvo, Zanatlijsko i pomoćničko društvo, Hrvatsko pjevačko društvo Vila, Pjevačko društvo Tomislav, Radničko pjevačko društvo Viena, Lovačka zadruga, Športsko društvo V. Š. K., Sportska župa ZNP, Planinarsko društvo Ravna gora, Francuski klub, Češka beseda, Organizacija saveza hrvatskih obrtnika, Muzealno društvo, Hrvatski radiša, Varašdinske žene, Gospojinsko društvo, Dobrotvorno društvo, Crkveno pjevačko društvo sv. Nikola, Ženski pokret, Crveni krst, Savez javnih namještenika, Društvo sv. Vida, Željezničko društvo sv. Antuna, Dobrotvorno društvo, Rilčari i Sačmari itd.”¹⁸

Prema novinskim izvještajima svečana večera otpočela je zdravicom za kralja i kraljevski dom, a zatim je stojeći odslušana himna. Govor Draškiću prvi je održao član društva *Narodna odbrana* Zvonimir Čeliković koji je spomenuo Draškićeve ratne uspjehe i rane slikovito ih opisavši kao: “(...) grudi izrešetane kuršumima neprijateljskih pušaka”, najavio nova junačka djela te završio: “(...) otići ćeš nam, ostavit ćeš našu sredinu, ali će za koracima Tvojima kružiti tihe molitve Gospodu, da nam Te čuva i brani na sreću jugoslavenske države i jugoslavenskog naroda.”¹⁹ Zatim je uslijedila zdravica sa usklikom “Živo naš Panta!”²⁰ Nakon što su drugi govornici završili, njih čak 26, okupljenima se obratio i sam Draškić. Kao vojnik i uvjereni

¹⁷ Isto, str. 3 - 4. Za Karla Kovačevića je naveo: “Ranije robijao kao lopov u Lepoglavi. Gl.(avni) poverenik P. Ž. stranke”. Isto, str. 4.

¹⁸ “Oproštaj varašdinskog građanstva sa generalom g. Pantom Draškićem”, *Varašdinske novosti*, 28. svibnja 1931., str. 1.

¹⁹ Isto, str. 1.

²⁰ Isto, str. 1.

jugoslavenski domoljub, u završnoj misli kazao je kako je "(...) uvjeren u iskreni patriotizam i jugoslavenstvo Varaždinaca i ističe svoje uvjerenje da će Varaždin biti još i među ponajprvima kao kula jugoslavenstva."²¹ S obzirom na navedeno, treba razumjeti kako je 1931. bila treća godina kraljeve diktature stoga novine koje su tada izlazile i nisu mogle imati drugačije komentare nego gore iznesene. Deset dana kasnije *Oficirski kor Varaždinskog garnizona* priredio je na istom mjestu drugu oproštajnu večeru.

Nekoliko dana prije dolaska kralja u Varaždin 5. lipnja, Draškić je već otišao prema novom radnom mjestu. Otišao je, kako sam kaže, u brzini, zato se putem medija zahvalio na oproštajnim večerama te moli prijatelje i poznanike da ga ispričaju što se zbog važnog posla i kratkoće vremena nije mogao sa svima pozdraviti: "Polazeći iz Varaždina želim svima kao i cijelom Varaždinu mnogo sreće."²² U dnevniku je zapisao: "Ja u Zaječar, a b. gen. Milenko Miljković na moje mesto. Dok je opština ćutala (na čelu Dragutin Perko) dotle je 40 varaždinskih društava odlučilo da mi prirede svečani ispraćaj. Ta društva su mi izradila, udruženim sredstvima, jedan veliki album (autora Ladislava Kralja Međimurca za kojeg se danas ne zna gdje je op. a.). Došlo je par stotina seljaka na čelu s 4 katolička župnika. Nastali su pozdravni govori na kojima sam improvizirao i uzbuđeno odgovarao. Pored svečanog banketa, kog su mi priredili of(iciri), usledio je i jedan impozantan bank(et) koga mi je priredilo građanstvo (bez opštine). (...) Jedan doktor mi je prišao i prišapnuo: G. Gen(erale), u ovom su se hot(elu) večeras skupili ljudi, koje nikad ranije niste mogli vidjeti zajedno u istom lokaluu. Tu zajedno su i levičari i desničari, i najveći demokrate i najluđi frankovci."²³

Zaključak

General Panta Draškić je radi svog ne slaganja s generalom Petrom Živkovićem, osobom koja je imala velik utjecaj na kralja Aleksandra, bio premješten u Hrvatsku te je svoj prvi službeni kontakt s Varaždinom ostvario početkom 1927. godine. U Varaždin je došao s cijelom obitelji te je uz redovne vojničke obaveze, sudjelovao i u društvenom životu grada. Kako je vrijeme njegovog boravka u Varaždinu obilježeno teškom političkom situacijom u državi, javno je uvijek podupirao Kralja i njegove političke odluke. U tom smislu, aktivno je podupirao rad onih varaždinskih organizacija koje su promovirale integralno jugoslavenstvo, ali i karitativne orga-

²¹ Isto, str. 2.

²² "General Draškić na svom odlasku –Varaždincima", *Varaždinske novosti*, 4. lipnja 1931., str. 1.

²³ Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti, 14.211, rukopis memoara, knjiga II. Napomena: ispis dr. sc. Mile S. Bjelajac prema originalu, str. 5- 6.

nizacije. Nakon što se Draškić i u Varaždinu opravdano sukobio s osobama koje su uživale veliko povjerenje P. Živkovića, uslijedio je u ljeti 1931. novi premještaj kada je napustio grad. Draškić je toliko brzo premješten, da se i kralj Aleksandar iznenadio kada je u lipnju 1931. posjetio Varaždin i shvatio da je general otišao par dana prije njegovog dolaska.

No, zašto uostalom pisati članak o osobi koja nije ostavila značajniji trag u povijesti Varaždina? Iako nema mnogo sačuvanih podataka o boravku i aktivnostima Pante Draškića u Varaždinu, njegov slučaj je zanimljiv jer su mu oproštajnu večeru organizirala lokalna varaždinska društva. Naime, kada se premještao general vojske Kraljevine Jugoslavije, koji je ujedno i predstavnik državne politike, uobičajeno je da su ga ispratili lokalni političari i njegovi kolege vojnici. No, u varaždinskom slučaju, ispraćaju su prisustvovala i organizacije koje nisu promovirale unitarističku ideju jugoslavenstva, već su u svom nazivu i dalje nosile Hrvatsko ime. Može se pretpostaviti kako su suvremenici poštovali Pantu Draškića jer s njim nije bio zabilježen niti jedan izgred, a sam je očito poštivao zajednicu u kojoj je živio. Može se postaviti i pitanje kakav je bio odnos gradske vlasti prema njemu? Kao vojno i politički važna osoba u gradu, Draškić je bio predstavnik kraljeve vlasti te mu je iskazivana čast. No, u vrijeme napuštanja grada, gradske su se vlasti od njega distancirale. Na oproštajnoj večeri nitko od vodećih ljudi grada nije bio prisutan što je Draškić potvrdio u svom dnevniku. Vjerojatno se nisu htjeli zamjeriti P. Živkoviću i na taj način ugroziti svoje političke pozicije. O ovoj temi će se vjerojatno moći više saznati daljnjim arhivskim istraživanjem te možda objavom preostalog djela Draškićevog dnevnika.

Summary

Life of a army General of the Kingdom of Yugoslavia in Croatia – Panta Draškić in Varaždin

Because of his non agreement with General Petar Živković, a person close to King Alexander, General Panta Draškić was transferred to Croatia, and his first official contact with Varaždin occurred in 1927. He came to Varaždin with his family, and with his regular military duties, he participated in the social life of the city. He actively supported the work of those organizations in Varaždin that promoted integral Yugoslav idea, and also charitable organizations. After Draškić clashed with those who have enjoyed great confidence of P. Živković in Varaždin, followed in the summer 1931 permanent transfer from the city. His case is interesting because booth his farewell dinner's organized local Varaždin civic organizations – those who promoted unitary Yugoslav idea, and others who still had a Croatian name in their title. It can be assumed that contemporaries respected Panta Draškić because there are no records of incident with him, and he obviously respect the community in which he lived. At the same time, no one of the city board leading men attended to the farewell dinner, as Draškić later confirmed in his diary. They probably did not want to antagonize P. Živković and thus endanger their political positions. This topic will be probably able to learn more by further archival research and the publication of the remaining Draškić's diary.

Key words: *Varaždin, Panta Draškić, General, Yugoslavia, King Alexander, the army*

Prilozi:

Panta Draškić²⁴

Panta Draškić u varaždinskom odboru Jadranske straže²⁵

²⁴ Mile S. BJELAJAC, *nav. dj.*, str. 146.

²⁵ Gradski muzej Varaždin, 70093. S lijeva na desno stoje: Ivan Jambrec, prof. Pauković, Vjenceslav Podgajski, Srećko Hartman, Mrazović, sudac Vladoj Pongračić, dr. Vilim Tausig, Zvonko Milković. U donjem redu s lijeva na desno sjede: pravnik Vukovarac, pukovnik Prica, general Draškić, mph. Maltarić, učiteljica Marta Kovačević, dr. Stanković, pravnik Altstaedter.

DRUŠTVO POVJESNIČARA GRADA VARAŽDINA
I VARAŽDINSKE ŽUPANIJE

UDK 94(497.5-37Varaždin)
ISSN 1848-0837

**HISTORIA VARASDIENSIS
ČASOPIS ZA VARAŽDINSKU
POVJESNICU**

2

VARAŽDIN, 2012.

Nakladnik / Publisher

Društvo povjesničara grada Varaždina i Varaždinske županije

Za nakladnika / For the Publisher

Spomenka Težak

Uredništvo / Editor's board

Sonja Poljak (Ivanec)	Magdalena Lončarić (Varaždin)
Vladimir Huzjan (Varaždin)	Ivan Obadić (Zagreb)
Suzana Jagić (Ivanec)	Spomenka Težak (Varaždin)
Ivančica Jež (Ludbreg)	Hrvoje Petrić (Zagreb)
Siniša Krznar (Zagreb)	Kruno Sudec (Varaždin)

Kontakti Uredništva / Editor's office

Franjevački trg 6, 42 000 Varaždin; tel/fax. 042/658 762;
e-mail: historiavarasdiensis@gmail.com

Glavni i odgovorni urednici / Editors in Chief

dr. sc. Hrvoje Petrić, MSc Ivan Obadić

Savjet časopisa / Journal's council board

dr. sc. Juraj Belaj (Zagreb), dr. sc. Neven Budak (Zagreb), dr. sc. Dragutin Feletar (Koprivnica), mr. sc. Ernest Fišer (Varaždin), PhD Zoltán Gőzsy (Pečuh), dr. sc. Željko Holjevac (Zagreb), Siniša Horvat, prof. (Varaždin), dr. sc. Andrej Hozjan (Maribor), Damir Hrelja, prof. (Varaždin), dr. sc. Mira Kolar-Dimitrijević (Zagreb), Miroslav Klemm, prof. (Varaždin), dr. sc. Nevenka Krklec (Varaždin), dr. sc. Mirjana Matijević-Sokol (Zagreb), dr. sc. Janko Pavetić (Varaždin), prof. emeritus Franjo Ruža (Varaždin), akademik Franjo Šanjek (Zagreb), Marina Šimek, prof. (Varaždin), mr. sc. Eduard Vargović (Varaždin), PhD Leopold Toifl (Graz)

Grafički urednik / Graphic editor

Kruno Sudec

**Urednik na Portalu znanstvenih časopisa Republike Hrvatske "Hrčak"/
Journal editor at "Hrčak" - The Portal od scientific journals of Croatia**

Dejan Zadro

Naklada / Copies

300

Priprema i tisak / Layout and Print

Tiskara Zelina d. d. - Sv. Ivan Zelina

Časopis izlazi jednom godišnje. Cijena primjerka iznosi 100 kuna.

Časopis se objavljuje novčanom potporom Grada Varaždina,
Bernarde Nova d. o. o. i TMT Čakovec

Korice: Freska s prizorom dvanaestogodišnjeg Isusa koji raspravlja s pismoznancima u hramu. Južni zid svetišta crkve sv. Marije u Lepoglavi. Ivan Ranger, oko 1742. godine.

Fotografija freske i likovni koncept korica: Kruno Sudec

Priprema korica za tisak: Studio Fotak